

VÅRFÅGELJAKTEN PÅ

Åland

EN FAKTASAMLING

BAKGRUND	1
Åland – ett skärgårdsområde i Östersjön	3
VÅRJAKTENS BAKGRUND OCH UTVECKLING	5
Vilka fåglar jagas under vårjakten?	5
Sjöfågeljakt med vettar	6
EU-MEDLEMSKAPSFÖRHANDLINGAR	7
Kommissionens agerande i ärendet och svaren därpå	7
Utformningen av gällande tillståndssystem	7
VÅRFÅGELJAKTENS STARKA BINDNING TILL TRADITION OCH KULTUR	8
Vad säger jägarna?	8
Vad säger ornitologerna?	9
Vad betyder vårjakten för unga åländska jägare?	9
Vad händer om vårjakten förbjuds?	9
KOPPLINGEN MELLAN VÅRFÅGELJAKTEN OCH SKYDDSÅTGÄRDER	10
Vilka predatorer förorsakar skador på sjöfågelstammarna?	10
Vad händer om jakten upphör?	11
JAKT UNDER KONTROLLERADE FORMER ...	12
MÄNGDEN NEDLAGDA FÅGLAR – LITET ANTAL AV TOTALA DÖDLIGHETEN	13
INGEN ANNAN LÄMPLIG LÖSNING	14
AVSLUTNING	15
KÄLLOR OCH LITTERATUR	15

Om man kan tala om en identitet som representerar ett folk, på samma vis som renskötseln kan förknippas med samnen, kan man säga att vårjakten associeras med ålänningen.

Vårfågeljakten har allt sedan skärgården koloniserades varit en del av nyttjandet av de förnyelsebara naturresurserna, med arternas jaktbarhet som ett centralt begrepp.

Jakten på sjöfågel på Åland är en historisk jaktform som härstammar från ett livsnödvärdigt samspel mellan människan och befintliga naturresurser. Det åländska samhällets särprägel är bland annat en utveckling i balans med naturen och en stark känsla för miljö och naturvård. Även om vårjakten bedrivs i liten skala är det en sedvänja som stärker känslan för miljön och bidrar till att utnyttja förnyelsebara naturresurser.

För att kompensera det nyttjande som skedde bedrev jägarna en aktiv viltvård genom att förbättra häckningsbiotoperna och kontrollera predatorerna. Erfarenheten visade att de sjöfågelarter man jagade inte minskade till följd av jakten och försök till jakt under andra tider på året gav dåligt resultat. Kvar idag är en vårfågeljakt som är kraftigt begränsad i tid och mängd fällda fåglar. För de involverade jägarna är dock vårjakten fortfarande av största betydelse. För befolkningen bosatta i skärgården är kulturen baserad på ett nyttjande av naturresurserna i samklang med naturen. Om arter eller biotoper hotas till sin existens i skärgården är den bofasta befolkningen den första som blir lidande till följd av detta.

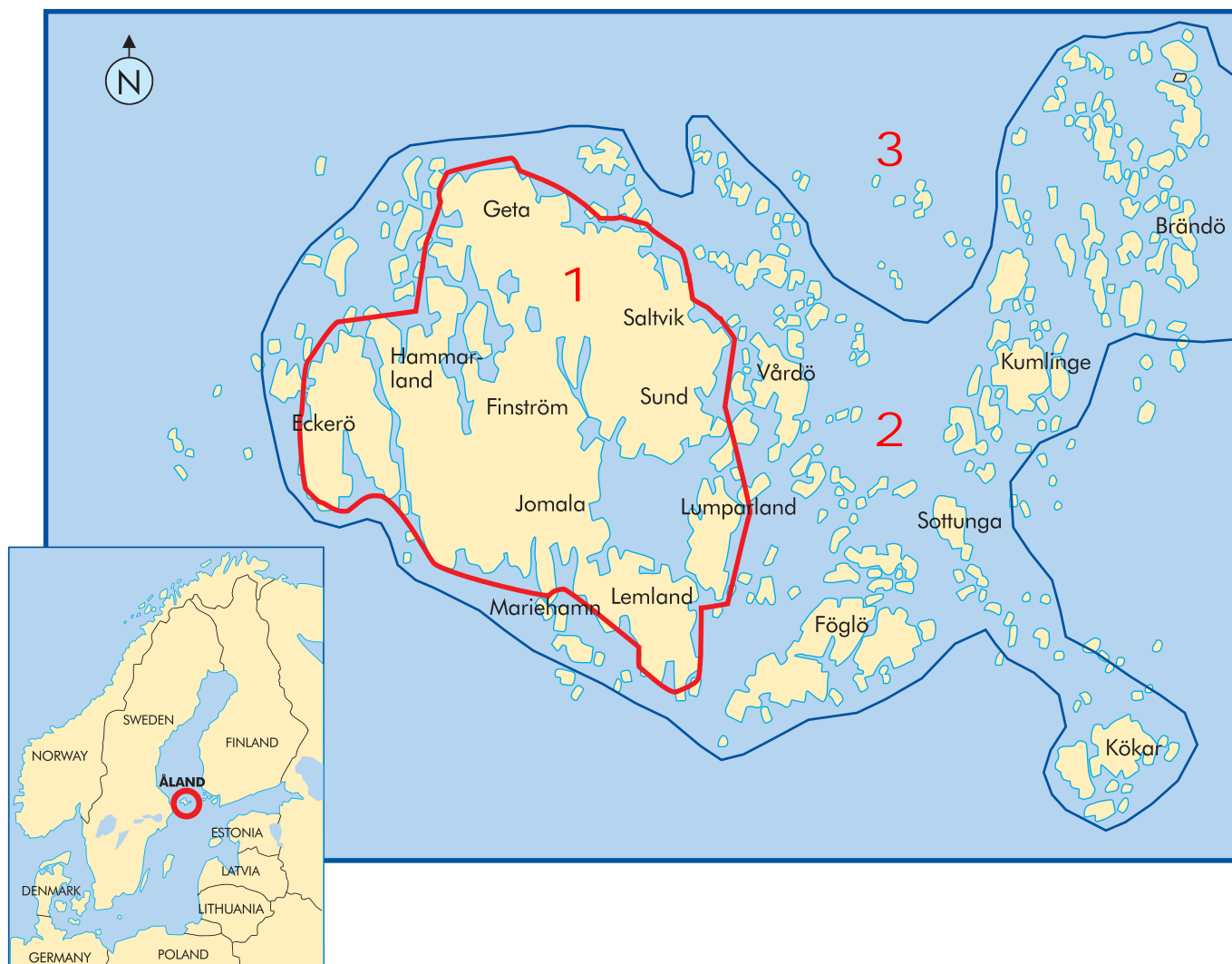
Åland – ett skärgårdssamhälle i Östersjön

Åland är ett skärgårdsområde på gränsen mellan Östersjön i söder och Bottenhavet i norr. Ögruppen utgörs av cirka 6500 öar med en sammanlagd landareal på cirka 1500 km². Åland har drygt 25.000 invånare. Ösamhället har en långtgående självstyrelse inom Finland. Ålands administrativa centrum, landskapsstyrelsen och lagtinget, finns i Mariehamn, vilket är landskapets enda stad.

Ögruppen karaktäriseras av havsklimat. Särskilt på huvudön finns jord- och skogsbruksområden, men dessa är uppsplittrade av havsvikar, insjöar och en hög andel bergsområden.

De större öarnas kalkrika jordar täcks sommartid av en rik flora med många ängsblommor. Här finns även, förutom tall och gran, ädla lövträd.

Den åländska skärgården kan indelas i olika zoner baserade på dessas förhållande gentemot fasta Åland:

1 INRE SKÄRGÅRDEN

- utgörs av fasta Åland samt till den hörande havsvikar, sund och insjöar

2 MELLANSKÄRGÅRDEN

- består av många mindre öar och några större öar
 - holmarna är delvis klädda med barrskog, övergår mer och mer i lågvuxen lövskog desto närmare den yttre skärgården man kommer

3 YTTRE SKÄRGÅRDEN

- kännetecknas av små skoglösa holmar och slipade bergklackar i havsbandet
 - stränderna utsatta för havsvågor

Skärgården har ett rikt fågelliv, med t.ex. ejder, svärta och vigg som typiska arter.

Arkipelagen kan se nog så inbjudande ut sommartid, men under hösten och vintern härjar ofta hårda stormar, vilka emellanåt kan avskära befolkningens kommunikationer med fasta Åland.

Ålänningarna har i hög grad baserat sina näringar på marina resurser. Sjöfarten har alltid varit en viktig födkrok och en stor del av befolkningen arbetar inom näringen. Utskärsbefolkningen är och har traditionellt varit inriktade på en naturhushållning. Jakt och fiske har varit och är i många fall är avgörande för ett liv i den karga skärgården. De utgör dels en näringskälla men också fritidssysselsättning och en naturlig övervakning av miljön och annan verksamhet i skärgården.

och utveckling

Sjöfågeljakten på våren var särskilt viktig förr efter att vintern tårt hårt på matförråden. Många äldre människor talar med andakt i rösten om när de fick årets första färska fågelsoppa, vilken var oerhört näringsrik efter att man ätit saltad kost under vintern. Man kan inte bara uppskatta sjöfågeljaktens betydelse enligt antalet skjutna fåglar. Det centrala var att få färsk föda. Fågeljakten har en mycket lång tradition i Skärgårdshavet. Redan Olaus Magnus omnämner den på 1500-talet.

Under äldre tid fängade man alfåglar genom att spänna upp nät i de smala sund där de passerade. Nätet spändes upp mellan två stänger. Vid en av dem fanns ett vindspel, vilket jägaren släppte efter på då fåglarna flög in och närmade sig nätet. Fåglarna skulle nämligen "få garn omkring sig".

Luftnäten hade den största ekonomiska betydelsen för Östersjöns skärgårdsfolk. Man kan även någorlunda säkert fastställa att man använt luftnät i Ålands östligaste skärgård. Så småningom tog kul- och hagelgevär över som jaktredskap.

De fåglar som skjuts under den åländska vårjakten är s. k. heldykarer eller dykänder, vilka hämtar sin föda från havsbotten. Till dem hör ejder, alfågel, svärta, knipa, vigg samt de fiskätande arterna småskrake och storskrake. De häckande sjöfågellarna söker upp lämpliga områden där tillgången på föda är en viktig faktor.

JAKTTIDERNA

15.03 - 15.04	hane av knipa och storskrake
01.04 - 25.05	alfågel
10.04 - 15.04	hane av ejder
01.05 - 25.05	hane av knipa, storskrake, småskrake, ejder, svärta och vigg

Alfågarna, som hör till de genomflyttande fåglarna, kommer till Finland ungefär vid islossningen i mars eller april och de flesta har anlänt i maj.

I slutet av månaden flyttar de, i princip alla samtidigt (enligt tradition den 19 maj), till häckningsplatserna på den arktiska tundran.

Under sin vistelse i den åländska arkipelagen uppehåller de sig i ytterskärgården.

stenar funna i närheten. Samma skårer används år efter år. De kan sägas utgöra en länk mellan gångna tiders jakt och den moderna.

Innan jakten kan börja skall jägaren placera ut vettarna på vattnet, där de ankras med hjälp av stensänken.

Jägaren måste sitta färdigt i vettaskären vid gryningen eller skymningen, för då flyger sjöfågarna in. Under jakt på våren kan jägarna ibland locka till sig vissa arter som hanfågel av ejder, alfågel och svärta genom att härma dem.

Alfågel

Ejdrarna anländer till skärgården tidigt på våren, beroende på isläget. De flyttar längre in i skärgården vartefter isranden smälter. Häckningen och hanarnas ruggning är starkt beroende av när isen går på våren, häckningen inleds vanligen i början på april.

I början på maj lämnar ejderhanarna de ruvande honorna för att rugga. De häckande honorna placerar sitt bo på marken, ofta i skydd av enbuskar på skären i ytterskärgården, hanen är inte med under något skede av häckningen eller uppfödandet av ungarna. Svärtan kommer sist av de jaktbara arterna på våren. Vanligen anländer svärtan från början på maj och ända till midsommar kan nyanlända svärtor noteras. Honan häckar vanligen på platser med viss trädväxtlighet och rik gräsväxtlighet och placerar där sitt bo på marken. Ungarna kläcks vanligen i början på juli och blir flygfärdiga i början på september. Hanen deltar inte i häckningen utan flyttar tidigt under sommaren.

Ejder och svärta är av hävd det viktigaste bytena för skärgårdsbefolkningen. Fångsten av dessa utgör hälften av det nedlagda bytet.

Sjöfågeljakt med vettar

Den åländska sjöfågeljakten på våren sker med hjälp av *vettar* och *skjutskäre* (*vettaskäre*).

En vette kan definieras som en sjöfågelbulvan som läggs ut på vattnet för att locka sjöfåglar att landa. Förre användes främst fjäddervettar, d.v.s. uppstoppade fåglar. En *vettaskäre* är den skytteplats jägaren sitter och passar i. Skären, som vanligtvis är placerad så nära stranden som möjligt, är vanligen uppbyggd av lämpliga

Svärta

Fördelen med att jaga sjöfåglar med vettar är att sannolikheten för skadskjutning är minimal. Fågarna är endast 15-20 meter från skytten då de landar i vettarna, ett idealiskt avstånd för hagelskytte. En vanlig metod är att skjuta fågeln när de sänkt hastigheten just när de skall landa och breder ut sig mot skytten. Skytten kan enkelt välja ut den fågel som skall skjutas och risken för skadskjutning är minimal.

Ejder

Fjäddervätte

medlemskapförhandlingarna

I mitten av 1990-talet antog Ålands landskapsstyrelse ett fågelskyddsprogram, **ÅLAND – JAKT 2000**, för att säkerställa att vårjakten efter sjöfågel inom landskapet uppfyller de krav som ställs i EU:s s.k. ”fågeldirektiv” (EEG 79/409) och habitatdirektiv (EEG 92/43).

Fågelskyddsprogrammet **ÅLAND – JAKT 2000** innehåller ett flertal förslag till åtgärder bland annat skapandet av utökade fredningsområden och årliga inventeringar av sjöfågel.

Programmet finns tryckt i **Åländsk utredningsserie** med nummer **1996:6**.

Redan vid förhandlingarna om Finlands och Ålands anslutning till Europeiska Unionen uppmärksammades att den åländska vårfågeljakten kanske inte var förenlig med fågeldirektivet. I syfte att klargöra frågan gjordes ett flertal utredningar på landskapsstyrelsens initiativ.

Vid anslutningsförhandlingarna begärde Finland att fortsättningsvis få bedriva viss jakt, bl.a. vårjakt på vissa sjöfåglar i vissa delar av den finländska skärgården och på Åland. I sin motposition konstaterade EG att dessa önskemål kan hanteras (”these concerns can be addressed”) enligt bestämmelsen i artikel 9 fågeldirektivet.

Ålands landskapsstyrelse antog med anledning av kommissionens uttalande att vårfågeljakten i stort skulle anses vara förenlig med EG-rätten och några förändringar av jaktlagstiftningen gjordes därför inte.

Kommissionens syn på vårfågeljakten

Trots kommissionens agerande vid medlemskapförhandlingarna riktade kommissionen i februari 1998 en officiell anmärkning mot Finland med anledning av vårfågeljakten i södra Finland och på Åland. Kommissionen hävdade i den officiella anmärkningen att vårfågeljakten stred mot fågeldirektivet på följande grunder:

1) Det fanns brister i genomförandet av fågeldirektivet, dvs. jaktlagstiftningen genomförde inte på ett korrekt sätt direktivet.

2) Det sätt på vilket vårjakten bedrevs i praktiken ansågs inte heller överensstämma med fågeldirektivet eftersom kommissionen ansåg att jakten inte skedde under strikt kontrollerade former, då antalet fällda fåglar var för stort och då andra lämpliga lösningar fanns.

Landskapsstyrelsen lovade i sitt svar till kommissionen att rätta till de formella bristerna i lagstiftningen (punkt 1) men bestred riktigheten i kommissionens påståenden i övrigt (punkt 2).

Kommissionen nöjde sig inte med landskapsstyrelsens svar och riktade i april 1999 ett motiverat yttrande mot Finland rörande i stort samma frågor som i den officiella anmärkningen. I sitt svar vidhöll landskapsstyrelsen sin uppfattning. Eftersom parterna inte kunnat nå en gemensam lösning meddelade kommissionen varen 2000 att ärendet kommer att föras till EG-domstolen.

Utformningen av gällande tillståndssystem

Landskapsstyrelsen har vid ett flertal tillfällen ändrat lagstiftningen för att uppnå direktivets krav på strängt kontrollerade förhållanden. EU-kommissionen har påpekat att ett licenssystem, Ålands landskapsstyrelse fastställde därför i november 1999 riktlinjer för personliga tillstånd att bedriva vårjakt inom landskapet för att tillmötesgå kommissionen.

Tillståndssystemet förutsätter ett personligt tillstånd för jakt på sjöfågel under varen och av tillståndet framgår antal fåglar av respektive art som får nedläggas, jakttider, jaktplatser samt övriga begränsningar och krav som skall vara uppfyllda för rätten att jaga.

Polis och sjöbevakning övervakar att tillståndsvillkoren följs. Eventuella missbruk gör att tillståndet snarast återtas.

Vårjakten sker således under strikt kontrollerade former där landskapsstyrelsen har möjlighet att ingripa omedelbart om det skulle visa sig att jakten inverkar negativt på fågelstammen.

Den åländska befolkningens inställning till EU

Den åländska befolkningens inställning till EU är negativare än i omgivande regioner. En av delorsakerna till ålänningarnas negativa inställning är att en jämförelsevis stor del av befolkningen på Åland livnär sig på jordbruk eller fiske och att dessa grupper har drabbats negativt av EU-medlemskapet, liksom befolkningen i skärgården. På Åland finns nästan 4.000 jägare vilket är en av de högsta tätheterna per person (ca 16 % av befolkningen), men en av de lägsta per areal i Europa. Om vårfågeljakten skulle förbjudas på grund av medlemskapet i Europeiska unionen skulle den åländska befolkningens inställning till Europeiska unionen starkt försämrats.

Vårjakten är också en legitimitetsfråga för de åländska EU-medborgarna som inför folkomröstningen om EU-anslutningen fick en försäkran om att vårfågeljakten inte var hotad.

VÅRJAKTEN – EN DEL AV *traditionen & kulturen*

Vårjakten hör nära samman med skärgårdsidentiteten. Största delen av det kulturarv skärgårdsborna förvaltar har i slutändan att göra med ett nyttjande av naturtillgångarna och vårjakten är därför en del av kulturarvet.

Jakten är ett sätt för de människor som bor i skärgården att bibehålla sina traditioner. Den viktigaste grundregeln för jakt är den s.k. wise-use principen, det vill säga ett förnuftigt nyttjande av en förnyelsebar naturresurs.

Som en komponent i vårjakten hör ofta en respekt för naturen och viltet. Bor man med och av vad naturen ger, vet man att ett för stort nyttjande av en naturresurs slår tillbaka.

Jakt på sjöfågel under våren är enda jakten inom vidsträckt områden i skärgården.

Vad säger jägarna?

En jägare berättar:

Naturupplevelsen är en viktig faktor i hans vårjakt. Han betonar att jakten på något vis sitter i generna. Många menar att han kunde åka ut och uppleva naturen och bara se på fåglarna, men han brukar svara att det inte blir riktigt samma sak och jämför det med att komma hem med en tom hink från en svampplockningsfärd.

Han sammanfattar med att säga att ungdomen får tilläggsuppföstran av naturen. Det betonas som viktigt att de får uppleva hela kedjan av födoframställning, eller som jägaren själv uttryckte det, "de behöver inte tro att det är bara fiskpinnar och korv."

Vad säger ornitologerna?

Den åländska fågelskyddsföreningen:

Ålands fågelskyddsförening (ÅFF), grundad 1927, är en sammanslutning för fågelintresserade personer. Medlemmarna består av både jägare och ornitologer. Föreningen är även medlemmar i Birdlife Finland.

Till skillnad från Birdlife International har ÅFF en egen linje, baserad på ett åländskt perspektiv när det gäller vårjakten. Föreningen är kritisk till Birdlife Finlands hållning gällande vårjakten efter sjöfågel och påpekar i en skrivelse att den inte understöder och sanktionerar den hållning som Birdlife Finland har (daterat 26. 10. 1995).

ÅFF motsätter inte sig "denna lokalt förekommande uråldriga tradition i dess helhet". Däremot har föreningen förslag på vissa förändringar i jakten vilka framkommit vid ändringar i jakttiderna. Till exempel har föreningen på senare tid önskat att järpen och sjöorren inte skulle jagas, dessa förslag har noterats och ämnet är idag inte tillåtna att jaga.

Vad händer om vårjakten förbjuds?

En jägare uttryckte det så här:

När det gäller ett eventuellt förbud mot vårjakten är det inte bra att komma med kategoriska förbud. Han betonar att det vore bra att göra noggranna undersökningar om vårjakten. Han anser att nuvarande tillståndssystem är bra och att det är acceptabelt med sträng kontroll av vårjakten.

Jägaren föreslår att Åland skulle bli ett forskningsområde rörande jakt under fåglarnas häckningstid. Europeiska unionen kunde inleda en undersökning, i vilken den följer upp effekterna av jakten.

Han konstaterar vidare att det finns oerhört stora fredningsområden som det inte skjuts fågel på och påpekar att det är viktigt med sådana områden. Han berättar att man sätter upp skrak- och knipholkar för att befrämja häckningsresultatet.

Jägaren tror inte att intresset för naturvård och fågelskydd upprätthålls om vårjakten försvinner. I protest mot en otillåten vårjakt kommer nog de flesta jägarna att sluta med vilttillsynen.

Han berättar en liknelse som jämförelse: Inte sköter någon och rensar ett jordgubbsland om denne inte får plocka och ta till vara jordgubbarna.

Jägaren avslutar med att konstatera att det bland ungdomen i hans hemby finns ett stort intresse för jakt.

viltvårdande åtgärder

Övervakningen av fågelbestånden fungerar på bästa sätt om vårjakten bevaras. Huvuddelen av det praktiska arbetet gällande viltvård och fågelskydd utgörs nämligen av jägarnas frivilliga arbete. Naturskyddet kan inte bedrivas på avstånd utan förutsätter att de boende följer naturens gång och årstidernas kretslopp.

De enskilda markägarna och jakträttsinnehavarna har påtagit sig ansvaret för t.ex. grundandet av fredningsområden, predator-kontroll och biotopförbättringar.

Sedan år 1965 sker detta frivilliga arbete delvis inom jaktvårdsföreningarnas verksamhet. De sexton jaktvårdsföreningarna erhåller medel av influerna jaktvårdsavgifter från försälda jaktkort. Jägarna finansierar på sitt eget sätt sin egen verksamhet.

Myndigheterna har tagit ansvar för lagstiftning, övervakning och rådgivning. Landskapet har begränsade administrativa resur-

ser, vilket har gjort att ett stort ansvar finns hos markägare och jakträttsinnehavare.

Intresset för viltvård är ett ansvar för hembygden, traditionen, ett fundamentalt intresse för naturen, samt inte minst en möjlighet till jakt som kompensation. Jägarna har möjlighet att beskatta sjöfågelstammen, vilken utgör en förnyelsebar naturresurs liksom bär och svamp i skogen.

Man kan skönja ett troligt samband mellan å ena sidan ortsbefolkningens möjlighet till vårjakt och å andra sidan deras intresse för att arbeta med fågelskydd och viltvård.

Fågeldirektivet är föräldrat och avspeglar en urban, emotionell natursyn där människor i tätbebyggda miljöer i obalans med naturen vill föreskriva hur människor i glesbygden som oftast lever i balans med naturen skall forma sina liv och utföra sina aktiviteter.

Vilka predatorer förorsakar skador på sjöfågelstammarna?

Predatorerna eller allmänt kallat rovdjuret, dödar och äter andra djur. Bland dem som finns i den åländska skärgården kan nämnas mårddhund, vildmink, kråka, havstrut och grätrut.

Mårddunden har invandrat till Finland från Ryssland. Den söker sig till fuktiga skogar nära vatten, lämpligen då skärgårdsområden.

De första minkarna kom på 1920-talet till Finland för uppfödningssändamål. Snart spred de sig vilt och i mitten av 1960-talet påträffades de i åländska skärgården.

Särskilt minken har varit föremål för forskning och på 1990-talet har forskarna noterat hur minkstammarna tycks vara kraftiga i tätta och delvis skoglösa skärgårdar, samma platser där det finns stora mängder sjöfåglar.

I skärgårdsområden är fågelägg och fågelungar mårddhundens och vildminkens viktigaste föda under sommaren. Särskilt minken jagar även vuxna fåglar på våren då flyttfåglarna anländer. Ännu på hösten kan de försöka fanga någon flyttfågel som stannat för att vila på någon lämplig plats. Kråka, havstrut och grätrut är erkända äggrövare och fågelungar utgör på våren stapelföda i den yttre skärgården.

Det är särskilt på fågelskär och i fågelrika sjöar som predatorerna kan ställa till stora skador på vissa stammar. Forskarna har noterat att särskilt kolonihäckande arter som tordmule, sillgrissla och tobisgrissla är känsliga för denna typ av predation. Här kan man notera de frivilligas insats i den åländska skärgården.

Åland landskapsstyrelse fruktar att om vårjakten upphör skulle det lägga sordin på jägarnas aktiva samarbete och med stor sannolikhet orsaka en nedgång i skärgårdens fågelbestånd, en motsatt effekt till den önskade.

Jakten på rovdjur sker automatiskt med en bibehållen vårjakt och kompenserar mer än väl jakten eftersom flera arter, även andra än just de man får jaga, gynnas av jakt efter predatorer.

Kompenserande verksamhet säsongen 1999-2000 utförd av jägare med tillstånd till vårjakt

Antal

Uppsatta knipholkar	6961
Uppsatta skrakholkar	5390
Mårddhundsfällor i användning	1060
Minkfällor i användning	808
Fångade/fällda minkar	587
Fångade/fällda mårddundar	2573

Vad händer om jakten upphör?

Exemplet Stockholms skärgård

Stockholms skärgård är snarlik den åländska och dess granne i sydväst. I Stockholms skärgård har varjakten varit förbjuden sedan 1950-talet. Många paralleller kan dras till åländska förhållanden. Stockholms skärgård saknar dock mårhundens som predator. Någon omfattande undersökning av på vilket sätt varjakten upphörande gynnat eller missgynnat fågelstammarna saknas. Några saker kan dock noteras, vildminken har konstaterats vara ett allvarligt problem och hotar ett flertal arter inom området och för närvarande undersöks minken som bäst av forskare.

År 1998-1999 bedrevs i försökssyfte en intensiv minkfångst inom begränsade områden genom ett samarbete mellan Stockholms läns jaktvårdsförning, länsstyrelsen, skärgårdsstiftelsen.

Våren och sommaren 1998 bedrev man jakten inom två områden med syfte att skapa försöksområden som skulle vara nästan eller helt minkfria. Planen är att man skall följa fågelbeståndens förändring och häckning under några år.

Forskarna tyckte sig se ett mönster – minkarna breder ut sig, ökar i nya områden.

Forskarna har när det gäller ejder och svärta bl.a. konstaterat följande:

EJDER

Ejderbeståndet var år 1998 nere i 1/3 av maxivärdet år 1989.

I Stockholms södra skärgård, där minken funnits länge är ejderstammens nedgång under perioden 1985-1997 på många ställen omfattande, däremot har antalet ökat i yttre delar av den norra skärgården. Frekvensen rövade bon är större än under 1970-1980-talen. Man konstaterar att ejdrarna har förändrat sitt beteende, troligtvis p.g.a. mink.

Det tolkas som om minken är en risk för ejderhonan också om hon har boet i ett tätt buskage, som annars utgjort ett bra skydd mot berguv, havsörn, kråka och trutar. Slutsatsen är att ejdrarna har svårt att hitta säkra häckningsplatser.

Predationstrycket, åtminstone, år 1998, tycktes vara så stort att det är en uppenbar fara för fortsatt nedgång av stammen, konstaterar forskarna.

På Åland har den kontinuerliga predatorkontrollen utförd av jägare gjort att minken trots goda förutsättningar hållits på en kontrollerad nivå med hjälp av fällfångst i ytterskärgården.

SVÄRTAN

På vissa områden där det år 1998 fanns gott om mink har svärtes-, tordmule- och tobisgrisslebestånden minskat kraftigt.

De presenterade förändringarna för svärtesstammen påvisar att minken har stor betydelse när det gäller antalet svärter i de undersökta områdena (1998).

När det gäller sjöfågelbeståndet i försöks- och kontrollområden år 1996-1999 så är har många arter klart minskat i de flesta områdena efter minkarnas ankomst.

År 1998 uttrycktes en oro för att minken skall sprida sig till de yttersta öarna i Stockholms, Södermanlands och Uppsala läns skärgårdar, där dessa inte fått fotfäste ännu. Orsaken till oron är att där finns stora kolonier av tordmule, sillgrissla och skrântärna.

Ålands landskapsstyrelse är av den åsikten att utvecklingen i Stockholms skärgård blir likartad i den åländska skärgården om varjakten upphör, troligen ännu värre till följd av att även mårhundens förekommer i den åländska skärgården.

TILLSTÅNDSSYSTEMET FÖR

vårfågeljakt

Den åländska vårjakten övervakas av Ålands landskapsstyrelse, polisen och sjöbevakningen. Landskapsstyrelsen har i riktlinjer för beviljande av personliga tillstånd för vårjakt fastslagit förutsättningarna för jakten. Därifrån kan följande poängteras:

1. Landskapsstyrelsen beviljar personliga tillstånd för vårjakten.
2. Jakttillstånden kan återkallas om villkoren inte följs.
3. Den beviljade kvoten är personlig och skytte måste ske på i tillståndet angivna platser.
4. Landskapsstyrelsen kan ändra förutsättningarna för jakten med hänsyn till gemenskapsrätten.
5. Tillståndsinnehavaren skall senast två veckor efter avslutad jakt meddela resultatet till landskapsstyrelsen.
6. Landskapsstyrelsen redovisar årligen resultatet av jakten till kommissionen.
7. Om jakträtt anmälts på oriktiga grunder återkallas tillståndet omedelbart, eventuella andra åtgärder kan vidtas.
8. Förändrade jakträttsförhållanden skall meddelas av tillståndsinnehavaren till de övervakande myndigheterna.

Mängden nedlagda fåglar

Enligt IWRB, en internationellt erkänd organisation, är de arters bestånd som jagas under våren stabila eller ökande. Ett begränsat antal fåglar nedläggs i förhållande till storleken av Östersjöns bestånd.

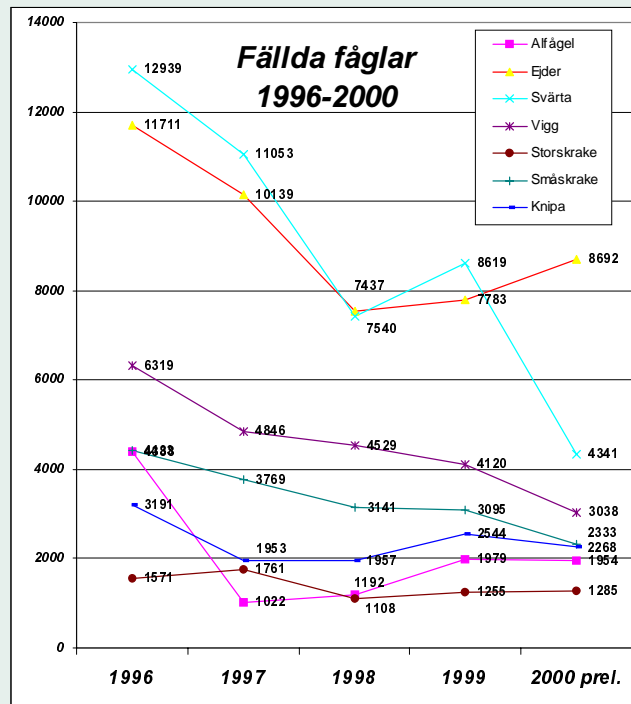
Man har konstaterat, på basen av inlämnad jaktstatistik, att antalet fällda fåglar under vårjakten stort sett minskat de senaste åren.

Sedan år 1996 har avskjutningsstatistiken blivit allt säkrare i takt med att en högre andel av jägarna tillfrågats. Det nya tillståndssystemet förutsätter att resultatet av jakten redovisas varför redovisningen är fullständig.

Man har inventerat fågelbestånden sedan 1940-talet, vilket visat att vårjakten inte påverkat sjöfågelbestånden negativt. Bestånden inventeras fortsättningsvis eftersom jaktvårdsföreningarna har fått i uppdrag att inventera häckande bestånd varje vår.

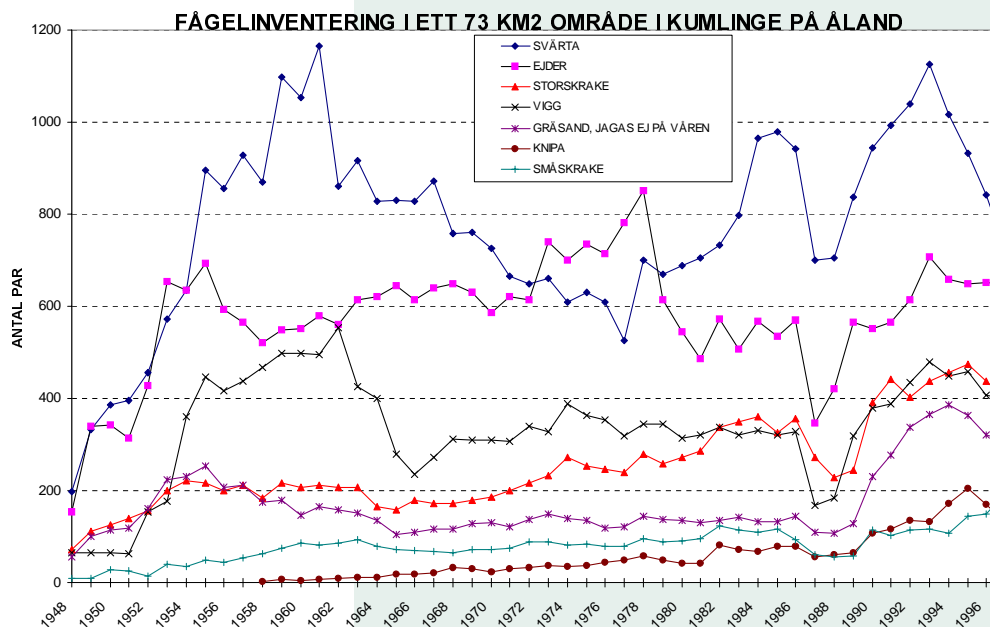
Enligt fågeldirektivet skall jakt som sker under häckningstiden ske under strängt kontrollerade förhållanden och endast i ett "litet antal". Beräkningen av litet antal utgår från det bestånd som övervintrar i Östersjön. Begreppet "litet antal" är relativt, men grundtanken är att nyttjandet inte skall äventyra beståndet. De beräkningar som förts fram är att ett litet antal utgör 1 % av den årliga dödligheten för det vuxna beståndet alternativt att litet antal utgör 1 % av den årliga dödligheten för artens bestånd, alltså det vuxna beståndet samt dess avkomma. Beräkningen har stor betydelse för hur många fåglar litet antal utgör.

Med beaktande av Östersjöbeståndets storlek, den avskutning som sker och enligt de beräkningar landskapsstyrelsen gjort är dock landskapsstyrelsens uppfattning att den åländska vårfågeljakten uppfyller de kriterier som anges i artikel 7.4 och 9.1 i rådets fågeldirektiv.

ÖSTERSJÖBESTÅND

ENLIGT IWRB:s BERÄKNINGAR	ANTAL
Alfågel	4.600.000
Ejder	1.750.000
Svärta	940.000
Vigg	1.450.000
Storskrake	134.000
Småskrake	154.000
Knipa	580.000

INGEN ANNAN LÄMPLIG *lösning*

Ålänningarna har sedan urminnes tider nyttjat de marina resurserna. Den karga skärgården har gjort att man fått ”stå på många ben” och sjöfågeljakten har varit ett av dem. Skärgårdsbefolkningen har tidigt lärt sig att få leva i samklang med naturen och de är de ivrigaste förespråkarna för att bibehålla det mycket värdefulla fågelskyddet på en fortsatt hög nivå, med ett stort antal aktiva medlemmar som arbetar på fältet.

Jakten har fortfarande stor betydelse, numera mer en socialt viktig fritidssysselsättning. Fortfarande har dock bytet en viktig roll.

Att flytta tidpunkten för vårjakt till hösten är troligen ingen annan lämplig lösning ur flera aspekter. Jakten på ejder och svärta kan endast ske under våren, eftersom dessa endast förekommer marginellt i inre skärgårdsvatten under annan tid än häckningstiden.

De skär där jakten bedrivs är helt enkelt onåbara under annan tid än våren med de jaktmetoder som används idag. Erfarenheten har visat att nuvarande jaktmetoder är de bästa ur viltvårdssyn-

punkt. Detta kan anses vara det säkraste skyttet då hanfågeln normalt landar i nära anslutning till de utlagda vettarna och på ett säkert sätt kan nedläggas från den fasta skytteplatsen. Jakt från motorbåtar med icke noggrant flyktskytte är förbjudet.

Vid överväganden om andra lämpliga lösningar än jakt på våren finns det ett flertal faktorer som landskapsstyreslen beaktat och konstaterat att inte utgöra något alternativ än det faktum att flertalet av de på våren jaktbara arterna inte finns kvar under andra tider på året. Vissa arter finns kvar men deras beteende och antal gör att de inte är jaktbara. För att ytterligare utreda saken avser landskapsstyreslen under hösten 2000 tillsammans med vilt- och fiskeriforskningsinstitutet ta reda på om jakt kan ske under andra tider av året än våren.

Med hänvisning till tradition, naturgeografiska, ekologiska och viltbiologiska förhållanden anser landskapsstyreslen dock mot de bakgrund av de fakta som idag är tillgängliga, att ingen annan lämplig tillfredsställande lösning finns.

Summering

Fågeldirektivets målsättning är att förstärka eller bibehålla fågelstammen bland annat genom att befrämja deras reproduktion.

Den åländska fågelvärden, av vilken vårfågeljakten är en väsentlig ingrediens, har exakt samma ansvarsfulla målsättning. Ett totalförbud mot vårfågeljakten skulle ha kontraproduktivt resultat visavi EU:s fågeldirektiv.

Det kan vara svårt att fullt ut förstå sammanhängande faktorer utan att på plats i skärgårdsförhållanden bli insatt i fågelvärden och alla dess aspekter.

Redaktör: Conny Andersson
Redaktionskommitté: Roger Jansson,
Tommy Blomberg, Michaela Segerström
och Håkan Kulves.
Layout och produktion: Maridea Reklambyrå
Tryck: Mariehamns Tryckeri
Foto: Daniel Eriksson, Andy Horner

KÄLLOR OCH LITTERATUR

- handlingar och utredningar från Ålands landskapsstyrelse, Mariehamn
- EU-dokument
- insändare i Hufvudstadsbladet våren 2000: Ett utskärsperspektiv på vårjakten, skrivet av Martin Öhman, Utö.
- intervjuer med jägare

Ahlbäck, Ragna: Kökar. Näringslivet och dess organisation i en utskärssocken. Folklivsstudier IV. SLS 351, Helsingfors 1955.

Andersson, Conny: Ingen vår utan vettaskytte, - sjöfågeljakt med vettar på Nötö i Åbolands skärgård, Stödföreningen för Ålands jakt- och fiskemuseum r.f., Mariehamn 1994.

Andersson, Åke: Rapporter rörande förhållanden i Stockholms skärgård, daterade 28/8 1998 och 010998- 31081999, intervju.

Compact 99, Bonnier Lexikon AB, ISBN 91-6320130-5.

Haga, Marcus: Sjöfågelskytte för vettar. En etnologisk undersökning av vettar och jaktsituationen. Pro graduavhandling i nordisk etnologi, Åbo Akademi 1988.

Högmänder, Jouko: Minken ett hot mot fågelfaunan i våra skärgårdar, ingår i Skärgårdsmiljöer, nuläge, problem och möjligheter, Nordiska ministerrådets skärgårdssamarbete, Åbo 2000.

Nordisk familjebok, band 32, Nordisk familjebok förlagsaktiebolag, Stockholm 1921.

Skärgård nr 3 (1998), utgiven av skärgårdsinstitutet vid ÅA, Åbo 1994.

Storå, Nils: Massfångst av sjöfågel i Nordeurasien. En etnologisk undersökning av fångstmetoderna. Doktorsavhandling i nordisk etnologi, Åbo Akademi 1968.

Storå, Nils: Den gamla skärgårdskulturen och dess omvandling. Ingår i. Skärgård i omvandling, miljö och människa i Finlands skärgård, Utg. Nordenskiöldsfundat, Helsingfors 1974.

Palmunen & Berlin, Doe-Mena (red.): Bröderna von Wrights fåglar, Bra bok, Höganäs 1989.

Kalchreuter, Heribert: A study on springhunting on seaducks and woodcock in Fennoscandia. Saarbrücken 1995.

Ålands landskapsstyrelse